

Халқ сўзи

Ўзбекистон –
келажаги
буюк
давлат

2026 йил — МАҲАЛЛАНИ РИВОЖЛАНТИРИШ ВА ЖАМИЯТНИ ЮКСАЛТИРИШ ЙИЛИ

1991 йил 1 январдан чиқа бошлаган

WWW.XS.UZ

E-mail: Info@xs.uz

2026 йил 30 январь, № 20 (9191)

Жума

Сайтимизга ўтиш учун QR-кодни телефонингиз орқали сканер қилинг.

ЎЗБЕКИСТОН ВА ТУРКИЯ: ИККИ ҚАРДОШ ХАЛҚ ЎРТАСИДАГИ РИШТАЛАР ЯНАДА МУСТАҲКАМЛАНАДИ

Ўзбекистон Республикаси Президенти Шавкат Мирзиёев Туркия Республикаси Президенти Режеп Таййип Эрдоғаннинг таклифига биноан 29 январь куни расмий ташриф билан ушбу мамлакатда бўлди.

Анкара шаҳридаги “Эсенбога” халқаро аэропортида Ўзбекистон Республикаси Президенти Шавкат Мирзиёев ва рафиқасини Туркия Республикаси Президенти Режеп Таййип Эрдоған ва рафиқаси кутиб олди.

Икки давлат байроқлари кўтарилди, фахрий қоровул саф тортди.

Давлат раҳбарлари ва биринчи хонимлар қисқа учрашув ўтказдилар.

Сўхбатда Ўзбекистон билан Туркия ўртасидаги кенг қамровли стратегик шериклик муносабатларини кенгайтириш масалалари юзасидан фикр алмашилди.

Шундан сўнг Туркия Республикаси Президентининг Анкара шаҳридаги Оқсарой қароргоҳида Ўзбекистон Республикаси Президенти Шавкат Мирзиёевни расмий кутиб олиш маросими бўлиб ўтди.

Давлатимиз раҳбарини Туркия Республикаси Президенти Режеп Таййип Эрдоған кутиб олди.

Майдонда олий мартабали меҳмон шарафига фахрий қоровул саф тортди. Президентлар Шавкат Мирзиёев ва Режеп Таййип Эрдоған шоҳсупага кўтарилдилар. Ҳарбий оркестр ижросида икки мамлакат давлат марҳумлари янгради. Етакчилар фахрий қоровул сафи олдида ўтиб, расмий делегациялар аъзоларини кутладилар.

Анкара шаҳридаги Президент саройида Ўзбекистон Республикаси Президенти Шавкат Мирзиёев ва Туркия Республикаси Президенти Режеп Таййип Эрдоғаннинг тор доирадаги учрашуви бўлиб ўтди.

Сўхбат аввалида давлат раҳбарлари бутун мусулмон уммати учун муқаддас Рамазон ойи кириб келаётгани билан бир-бирларини самимий табрикладилар.

Ўзбекистон — Туркия кенг қамровли стратегик шериклик муносабатларини, хусусан, сиёсий, савдо-иқтисодий, маданий ва гуманитар соҳаларда янада кенгайтириш масалалари атрофида муҳокама қилинди.

Барча даражалардаги юқори суръат ва фаол мулоқотлар мамнуният билан қайд этилди. Томонлар яқинда бўлиб ўтган стратегик режалаштириш гуруҳининг “4+4” форматидagi учрашувининг самарали натижаларини олқишладилар.

Ўзаро товар айирбошлаш ҳажми, қўшма корхоналар, мамлакатлар ўртасидаги авиақатновларнинг сони изчил ўсиб бормоқда. Мунтазам равишда қўшма маданий тадбирлар ўтказиб келинмоқда.

Саноат, қишлоқ хўжалиги, ижтимоий ҳимоя ва бошқа устувор йўналишларда лойиҳа ва дастурларни илгари суриш зарурлиги таъкидланди.

Мудофаа ва хавфсизлик соҳа-

сида, кибержиноятчиликка қарши курашиш борасида ҳамкорлик ва ўзаро мувофиқлаштирувни мустаҳкамлашга алоҳида эътибор қаратилди.

Етакчилар халқаро ва минтақавий кун тартибидagi долзарб масалалар юзасидан ҳам фикр алмашдилар.

Сўнг Ўзбекистон Республикаси Президенти Шавкат Мирзиёев ва Туркия Республикаси Президенти Режеп Таййип Эрдоған раислигида олий даражадаги Стратегик ҳамкорлик кенгашининг тўртинчи йиғилиши бўлиб ўтди.

Томонлар мазкур йиғилиш муборак Рамазон ойи ҳамда икки мамлакат ўртасида Абадий дўстлик ва ҳамкорлик тўғрисидаги шартнома имзоланганига 30 йил тўлиши арафасида ўтаёtgани рамзий маънога эга эканини таъкидладилар.

Сиёсий мулоқот жадал ривожланаётгани, халқаро масалалар юзасидан томонларнинг позицияси ўхшаш экани мамнуният билан қайд этилди.

Бирлашган Миллатлар Ташкилоти, Туркий давлатлар ташкилоти, Ислам ҳамкорлик ташкилоти, Иқтисодий ҳамкорлик ташкилоти ва бошқа тузилмалар доирасида ўзаро қўллаб-қувватлашни давом эттиришга келишиб олинди.

Парламентлараро алоқалар, жумладан, дўстлик гуруҳлари доирасида фаоллашди.

Ўзаро савдо ҳажми, шунингдек, Туркиянинг етакчи компаниялари билан қўшма корхона ва лойиҳаларнинг сони изчил равишда ўсиб бормоқда.

Келгуси йилларда товар айирбошлаш ҳажмини, жумладан, Имтиёзли савдо тўғрисидаги битимдаги товарлар рўйхатини кенгайтириш орқали 5 миллиард долларга етказиш вазифаси белгилаб олинди.

Ташрифга тайёргарлик доирасида алоҳида дастур асосида амалга оширилиши назарда тутилган саноат кооперациясининг янги устувор йўналишлари ишлаб чиқилган.

Шунингдек, ҳудудлараро ҳамкорликнинг улкан салоҳияти қайд этилди. Йил охирига қадар Ўзбекистоннинг барча вилоятларидан делегациялар ҳамкор ҳудудлар билан лойиҳалар портфелини ишлаб чиқиш мақсадида Туркияга ташриф буюради.

Қишлоқ хўжалиги, боғдорчилик, соғлиқни сақлаш ва табиий туризм соҳаларида Туркиянинг илғор тажрибасини жорий этиш зарурлиги таъкидланди.

Туризм йўналишида алоқаларни ривожлантириш, театр фестиваллари ва маданият ҳафталикларини ўтказиш, тарихий фильмларни биргаликда ишлаб чиқариш, маданий мерос объектиларини ҳамкорликда тиклашга алоҳида эътибор қаратилди.

Таълим соҳасидаги ҳамкорлик-

ни чуқурлаштириш мақсадида шу йил баҳорда Бухорода тўртинчи Ректорлар форумини ўтказишга келишиб олинди.

Шунингдек, Қўшма ҳукуматлараро комиссия ҳамраисларининг кўп қиррали ҳамкорлигининг истиқболли йўналишлари юзасидан ҳисоботлари тингланди.

Йиғилиш якунида икки давлат ҳукуматларига қабул қилинган қарорларни амалга ошириш бўйича “Йўл харитаси”ни тасдиқлаш топширилди.

Шавкат Мирзиёев Режеп Таййип Эрдоғанга Ўзбекистонга ташриф билан келишни таклиф қилди.

Олий даражадаги Стратегик ҳамкорлик кенгашининг тўртинчи йиғилиши якунлари бўйича Ўзбекистон Республикаси Президенти Шавкат Мирзиёев ва Туркия Республикаси Президенти Режеп Таййип Эрдоған Қўшма баёнот ҳамда Кенг қамровли стратегик шериклик доирасидаги ҳамкорлик механизми лари тўғрисидаги қарорни имзоладилар.

Бундан ташқари, кўп қиррали шериклигининг турли йўналишларини қамраб олувчи икки томонлама ҳужжатлар тўплами имзоланди. Хусусан:

- соғлиқни сақлаш, таълим ва ҳарбий тиббиёт соҳаларидаги ҳамкорлик тўғрисида;
- иқтисодий ва молиявий ҳамкорлик тўғрисида;
- қончилик соҳасидаги ўзаро ҳамкорлик тўғрисида;
- халқаро транспорт йўлакларини ривожлантириш бўйича ҳамкорлик тўғрисида;
- махсус иқтисодий зоналар соҳасидаги ҳамкорлик тўғрисида;
- ядро хавфсизлиги, жисман ҳимоя қилиш, кафолатлар ва радиацион ҳимоя соҳасидаги ҳамкорлик ва ахборот алмашинуви тўғрисида;
- миграцияга қўмаклашиш ва фуқароларни ўз мамлакатига қайтартириш соҳасидаги ҳамкорлик тўғрисида;
- Ўзбекистон Республикаси Дин ишлари бўйича қўмитаси ва Туркия Дин ишлари бошқармаси ўртасидаги ҳамкорлик тўғрисидаги ҳукуматлараро битимлар;
- Ташки ишлар вазирликлари ўртасида 2026-2027 йилларга мўлжалланган ҳамкорлик дастури;
- Ўзбекистон Енгил саноатни ривожлантириш агентлиги ва Туркия Олий таълим кенгаши ўртасида баённома;
- Маданият соҳасида 2026-2027 йилларга мўлжалланган ҳамкорлик режаси.

Ўзбекистон Республикаси Президенти Шавкат Мирзиёев ва Туркия Республикаси Президенти Режеп Таййип Эрдоған Анкара шаҳрида бўлиб ўтган олий даражадаги Стратегик ҳамкорлик кенгашининг тўртинчи йиғилиши якунлари юзасидан оммавий ах-

борот воситалари вакиллари учун баёнот бердилар.

Давлатимиз раҳбари сўзининг аввалида туркиялик ҳамкасбига кўрсатилган меҳмондўстлик ва кенгаш доирасидаги самарали музокаралар учун самимий миннатдорлик билдирди.

Бугунги кунда Туркия барча соҳаларда улкан ютуқларга эришаётгани ва кенг глобал микёсда ҳам ҳақли равишда юксак ҳурмат-эътибор қозонгани алоҳида таъкидланди.

Кейинги йилларда Ўзбекистон — Туркия дўстлик ва кенг қамровли стратегик шериклик муносабатлари сифат жиҳатдан янги босқичга кўтарилгани мамнуният билан қайд этилди.

Ўтган йили ўзаро савдо ҳажми 3 миллиард доллардан, қўшма корхоналарнинг сони эса 2,2 миттадан ошди, ўзлаштирилган инвестицияларнинг умумий ҳажми қарийб 10 миллиард долларни ташкил этди.

Икки мамлакат ўртасида ҳафтасига 100 га яқин авиақатнов амалга оширилмоқда. Туркиянинг етакчи компаниялари иштирокида 9 миллиард долларлик лойиҳалар портфели шакллантирилган.

Кенгаш йиғилишларини мунтазам равишда ўтказиш, Ҳукуматлараро комиссия ва Стратегик режалаштириш гуруҳи механизмларидан самарали фойдаланиш тўғрисида қарорлар қабул қилинди.

Бирлашган Миллатлар Ташкилоти, Ислам ҳамкорлик ташкилоти, Туркий давлатлар ташкилоти ва бошқа нуфузли халқаро тузилмалар доирасидаги ўзаро қўллаб-қувватлаш амалиёти давом эттирилади.

Етакчилар савдо ҳажмини, шу жумладан, Имтиёзли савдо тўғрисидаги битим доирасида товарлар турини кенгайтириш, устувор иқтисодий тармоқларда саноат кооперациясини мустаҳкамлаш орқали 5 миллиард долларга етказишга келишиб олдилар.

Шунингдек, маданий ва гуманитар алмашинувларни янада кенгайтиришга, хусусан, биргаликда театр ва кино ҳафталиклари, бадий кўргазмаларни ўтказиш ҳамда зиёрат туризмининг ривожлантиришга алоҳида эътибор қаратилди.

Кенгаш йиғилиши якунларидан келиб чиқиб, икки мамлакат ҳукуматлари томонидан эришилган келишувларни ўз вақтида ва сифатли амалга ошириш бўйича кенг қамровли “Йўл харитаси” қабул қилиниши таъкидланди.

Анкара шаҳрига расмий ташриф доирасида Ўзбекистон Республикаси Президенти Шавкат Мирзиёев ва Туркия Республикаси Президенти Режеп Таййип Эрдоған Ҳатай вилоятида мамлакатимиз томонидан барпо этилган “Ўзбекистон” тураржой

мажмуасининг очилиш маросимида иштирок этдилар.

Тадбирда давлатимиз раҳбари уч йил олдин содир бўлган вайронкор зилзила қардош турк халқи учун оғир синов бўлганини таъкидлади. Ўзбекистон ушбу фожиали даврнинг дастлабки кунлариданоқ Туркияга ҳар томонлама ёрдам кўрсата бошлади.

Қисқа фурсатда 100 нафар ўзбекистонлик кутқарувчи ва 70 нафар тиббиёт ходими фалокат содир бўлган ҳудудга етиб борди. Қидирув-қутқарув ишлари натижасида 18 киши кутқарилди, 200 нафарга яқин жабрланганлар вайронлардан остидан чиқарилди. Дала шифохонаси 4 минг нафар беморга тиббий ёрдам кўрсатди.

Президент Режеп Таййип Эрдоған ташаббуси билан зилзила оқибатларини бартараф этиш бўйича кенг қўламли дастурлар амалга оширилаётгани алоҳида қайд этилди. Бугунги кунга қадар мамлакатда 455 мингдан ортиқ уй-жойлар қурилди.

Ўзбекистон, ўз навбатида, қисқа муддатларда Ҳатай вилоятининг Арсуз туманида 300 дан зиёд тўлиқ жиҳозланган хонадон, жами 24 та кўп қаватли уйдан иборат барча зарур инфратузилмага эга замонавий тураржой мажмуасини барпо этди.

Туркия Президенти ушбу мажмуа нафақат жабрланган оидалар учун янги уй, балки ўзбек ва турк халқлари ўртасидаги абадий дўстлигининг ёрқин намунаси эканини таъкидлади.

Етакчилар лойиҳани амалга оширишда иштирок этган қурувчи, муҳандислар, ишчилар ва барча ҳамкорларга самимий миннатдорлик билдирдилар.

Давлат раҳбарлари янги хонадонлар қалинларини уларнинг эгаларига тантанали равишда топширдилар.

Шунингдек, Президентлар Истанбулнинг Бекиркёй туманида ўзбек мактаби қурилишини бошлаб бердилар. Мазкур даргоҳ Ўзбекистоннинг хориждаги биринчи таълим муассасаси бўлади.

Янги ўқув маскани Туркияда яшовчи ўзбек оилаларининг фарзандларига ўз она тилида таълим олиши билан бирга миллий кадриятлар, маданият ва анъаналарини сақлаб қолиш имконини беради.

Томонлар ушбу мактаб икки қардош халқ ўртасидаги ришталар янада мустаҳкам бўлишига хизмат қилиши, ёш авлод учун муҳим таълим ва тарбия марказига айланишига ишонч билдирдилар.

Шу билан Ўзбекистон Республикаси Президенти Шавкат Мирзиёевнинг Туркия Республикасига расмий ташрифи якунланди.

Ў.А.

Ўзбекистон Республикаси Президенти Матбуот хизмати сурати.

ҚОНУН УСТУВОРЛИГИ — ОСОЙИШТАЛИК ГАРОВИ

Президентимизнинг Тошкент шаҳар ички ишлар тизимидаги тергов ва суриштирув фаолиятига берган танқидий баҳо ҳар қандай кишини жиддий ташвишга солиши тайин. Айниқса, ходимлар малакаси етишмаслиги оқибатида 833 та ҳолат бўйича жиноят иши қўзғатилмасдан, ҳисобдан яширилгани — қонун устуворлигига ва фуқароларнинг адолатга бўлган ишончига жиддий путур етказди.

Акс садо

Таъкидланганидек, расмий ҳисоботларда жиноятчилик камайгани қайд этилган бўлса-да, пойтахтда ўнлаб “қизил” ва юзлаб “сарик” тоифадаги маҳаллалар сақланиб қолаётгани тизимдаги реал ҳолат билан ҳисобот ўртасида жиддий тафовут борлигини кўрсатади. Айрим туманларнинг

ойлавий зўравонлик, босқинчилик, қотиллик ва таълолчилик каби оғир жиноятлар бўйича республика микёсида етакчи ўринларда экани таассуфланарлидир.

Давлатимиз раҳбари масъул идоралар уюшган жиноятчилик, наркотиқчилик, кибержиноятчилик ва “яширин иқтисодиёт” бўйича жиноят қўлга олиб, ходимларининг дунёқарашини ўзгартирса,

уларни янгича ишлашга ўргатса, шунда натижа бўлишини алоҳида таъкидлади.

Эътиборлики, ушбу тўртта йўналиш бўйича мутлақо янги тизим яратилиб, биринчи навбатда, Тошкент шаҳрида йўлга қўйилди ва пойтахтда хавфсиз муҳитни шакллантириш бўйича “пойтахт намунаси” жорий этилади. Албатта, бу каби кескин тадбирларни амалга ошириш жуда ҳам муҳим. Чунки Тошкент — мамлакатимиз юзи. Унда бундай салбий ҳолатларнинг мавжудлиги ва уларнинг олдини олиш учун кечиктириб бўлмайдиган чораларни кўриш — бугунги кун талаби.

Бундай вазиятда ҳуқуқтартибот идоралари билан таълим даргоҳларини интеграция қилиш катта аҳамият касб этади.

Депутатлар — ҳудудларда

ОЧИҚ ВА САМАРАЛИ МУЛОҚОТЛАР

ислохотлар натижадорлигини таъминлаш,
аҳоли таклифларини ўрганиш имконини бермоқда

Аввал хабар қилинганидек, шу кунларда Олий Мажлис Қонунчилик палатаси депутатлари аҳолини ўйлантираётган масалаларга ечим топиш, амалга оширилаётган ислохотлар натижадорлигини ўрганиш мақсадида ҳудудларда бўлиб, сайловчилар билан мулоқот қилмоқда.

Учрашувлар давомида асосий эътибор давлатимиз раҳбарининг Олий Мажлис ва халқимизга Мурожаатномасида илгари сурилган ташаббусларнинг, шунингдек, “Маҳаллани ривожлантириш ва жамиятни юксалтириш йили”да устувор йўналишлар бўйича ислохотлар дастурлари ва “Ўзбекистон — 2030” стратегиясини амалга ошириш бўйича давлат дастури тўғрисида”ги Фармони лойиҳасининг мазмун-моҳиятини кенг жамоатчиликка етказишга қаратилган. Қонунчилик палатасининг ўтган йилдаги фаолияти, хусусан, қонун ижодкорлиги, назорат-таҳлил тадбирлари, халқаро алоқалар йўналишида олиб борилган ишлар тўғрисида ҳам сайловчилар хабардор этилиб, айни вақтда қабул қилинаётган қонун лойиҳаларига уларнинг таклиф ва фикрлари ўрганилмоқда.

Мурожаатлар ечими — ҳамкорликда

Қонунчилик палатаси депутати Азамат Пардаевнинг Самарқанд вилоятининг Жомбой туманида маҳалла фаоллари, ёшлар ва жамоатчилик вакиллари билан учрашувлари амалий натижаларга бой бўлмоқда.

Халқ вакилининг дастлабки манзили тумандаги “Ислохотлар шабаи” бўлди. Бу ерда штабнинг жорий фаолияти, маҳаллаларда аҳоли муаммоларини ўрганиш ва ҳал этишдаги иштироки, ижтимоий соҳаларда олиб борилаётган ишларнинг самарадорлиги атрофлича қўриб чиқилди.

Алишер Навоий таваллудининг 585 йиллигига

МАЪНАВИЙ ҲАЗИНАДАН БАҲРАМАНДИК САОДАТИ

Бу йил мамлакатимизда, шунингдек, туркий дунёда буюк шоир ва мутафаккир, атоқли давлат ва жамоат арбоби Алишер Навоий таваллудининг 585 йиллиги кенг нишонланмоқда.

Зотан, бу улўғ сиймонинг беназир ҳаёт йўли ва фаолияти — ҳақиқий ибрат мактаби, бебаҳо адабий мероси эса башариётни маънавий уйғоқликка қорловчи, қомиллик, адолат, ҳурлик, ватанпарварлик, одоб-ахлоқ, инсонпарварлик, ҳамжиҳатлик ғояларининг бадий ифодаси сифатида алоҳида қадрлаб келинган.

Буюк шоир даҳосини чексиз уммонга менгзаш мумкин. Унинг қазри нихоятда теран, дуру жавохирларга лиммон. Мана шу тенгсиз маънавий хазинадан баҳрамандлик халқимиз учун улкан саодат.

“Абадийат гулшани” саҳифаси орқали газетхонларни буюк бобомизнинг ана шундай юксак бадий закосига ҳамнафас этишга интилдик. Зеро, тараққиётнинг янги босқичида дадил одимлаётган мамлакатимизда Алишер Навоийнинг беэзаваб адабий мероси маънавиятни ривожлантириш, миллий гурурни юксалтириш, инсонлар қалбида эл-юрт тақдирига дахлдорлик, фидойилик, мардлик ва жасорат, Ватанини севиш, қадриятларга садоқат туйғуларини тарбиялашда муҳим аҳамиятга эга.

4-саҳифага қаранг.

БИЛИМЛИ ВА СОҒЛОМ ЖАМИЯТ ТАРАҚҚИЁТНИ КАФОЛАТЛАЙДИ

Мамлакатимизда соғлиқни сақлаш тизимини тубдан ислоҳ этиш давлат сиёсати даражасига кўтарилгани аҳоли ўртасида соғлом турмуш тарзини қарор топтириш, инсон саломатлигини мустаҳкамлаш ҳамда мамлакатнинг барқарор ижтимоий-иқтисодий тараққиётини таъминлашда ҳал қилувчи омил бўлаётди. Соҳада бошқарув тизимини такомиллаштириш, тиббий хизматлар сифатини ошириш, профилактика ишларини кучайтириш, замонавий тиббий технологиялар ва инновацион усулларни амалиётга жорий этишга алоҳида эътибор қаратилаётгани эса фуқароларнинг ҳаёт сифати ҳамда ўртача умр давомийлигини оширмоқда.

Тиббиёт

Рақамларга эътибор қаратадиган бўлсак, биргина ўтган йилнинг январь — ноябрь ойларида жами 80 653 нафар чет эл фуқароси давлатни мақсадида Ўзбекистонга келган. Бу рақамлар эса миллий тиббиётимизнинг халқро даражада юқорилаб бораётганидан яққол далolat беради.

Касалликларни даволаш билан чекланиб бўлмайди

Тавқидлаш жоизки, тизимни ривожлантириш фақат касалликларни даволаш билан чекланиб қолмасдан, аҳоли саломатлигини сақлаш, профилактика, эрта ташхис ва сифатли тиббий хизмат кўрсатиш тизимини шакллантиришни ҳам талаб қилади. Бугунги кунга қадар давлатимиз раҳбари томонидан соҳани ривожлантириш учун бир нечта устувор йўналишлар белгилан берилди ва шулардан бири тиббий кадрлар салоҳиятини кўтариш билан бевосита боғлиқ.

Дарҳақиқат, замонавий тиббиёт юқори малакали, амалий кўникмаларга эга, халқро тақрибани ўзлаштирган кадрларни талаб этади. Шу боис касбий тиббий таълимни ривожлантириш соғлиқни сақлаш тизимини ислоҳ қилишнинг асосий устуларидан бири ҳисобланади. Шу маънода, ўтган давр мобайнида ушбу йўналишда ҳам салмоқли ишлар бажарилди.

Жумладан, давлатимиз раҳбари ташаббусига кўра Англиянинг “Пирсон” компанияси билан ҳамкорликда

хар бир ҳудудда биттадан техникумда халқро стандартлар асосида ҳамширалар тайёрлаш йўлга қўйилмоқда. Бу таълим муассасаларида ўқув жараёни амалиётга йўналтирилган бўлиб, талабалар замонавий клиник протоколлар, бемор билан мулоқот, тиббий этика ва хавфсизлик қоидаларини чуқур ўзлаштиради.

Эндиликда Германия, Швейцария, АҚШ, Япония каби давлатларнинг илгор таълим дастурлари мазкур техникумларда жорий этилади. Бу эса ўқув мазмунини бойитиш, тиббий хизмат сифатини ошириш, ҳамшираларнинг халқро меҳнат бозорига рақобатбардош бўлишини таъминлайди, албатта.

Қолаверса, халқро стандартлар асосида тайёрланаётган ҳамширалар инглиз ва бошқа хорижий тилларни билиш орқали илмий англикларни ўзлаштириш, хорижий мутахассислар билан тақриб аламашиш имкониятига эга бўлади. Бу эса миллий тиббиёт тизимининг глобал тиббиёт ҳамжамиятига интеграциясини таъминлайди.

Рақамлаштириш ва трансформация уйғунлиги

Дунёнинг ривожланган давлатларида тиббий таълим амалиётга йўналтирилган, доимий қайта тайёрлаш ва малака ошириш тизимига асосланган. Ўзбекистонда ҳам айни тақрибаларни миллий шароитга мослаштириш орқали самарали модель шакллантирилмоқда. Бу жараёнда миллий аъналар ҳамда аҳолининг тиббий эҳтиёжлари ва ҳудудий хусусиятлар инобатга олинади.

Соғлиқни сақлаш соҳасидаги трансформация, аввало, рақамли тиббиётни ривожлантириш билан боғлиқ. Электрон тиббий карталар, телемедицина, сунъий интеллект асосида ташхис қўйиш тизимлари хиз-

Тиббиёт муассасаларини ягона ёндашув асосида ташкил этиш учун “мастер-режа” ишлаб чиқиладир. Ушбу режа тиббий инфратузилмани оптималлаштириш, ихтисослаштирилган марказларни ривожлантириш, ресурслардан самарали фойдаланиш каби устувор масалаларни қамраб олади. Айниқса, профилактик тиббиётга эътибор қаратиш орқали аҳоли ўртасида касалликлар сонини камайтириш ва даволаш харажатларини қисқартириш муҳим аҳамият касб этади.

Жорий йилда инфаркт, инсульт, онкологик, неврологик касалликлар каби юқумли бўлмаган хасталикларга қарши кураш тизимнинг энг муҳим йўналишлари этиб белгиланди. Бу мақсадлар учун 3,5 трлн. сўм маблағ ажратилиши

“Тиббиёт муассасаларини ягона ёндашув асосида ташкил этиш учун “мастер-режа” ишлаб чиқиладир. Ушбу режа тиббий инфратузилмани оптималлаштириш, ихтисослаштирилган марказларни ривожлантириш, ресурслардан самарали фойдаланиш каби устувор масалаларни қамраб олади. Айниқса, профилактик тиббиётга эътибор қаратиш орқали аҳоли ўртасида касалликлар сонини камайтириш ва даволаш харажатларини қисқартириш муҳим аҳамият касб этади.

мат сифатини янги босқичга олиб чиқмоқда.

Давлатимиз раҳбари таъкидлаганидек, рақамлаштириш тизимда шаффолиқ, самарадорлик ва сифатни оширишнинг энг муҳим воситасидир. Бугунги кунда барча тиббиёт муассасаларида электрон тиббий маълумотлар тизими жорий этилди. Электрон тиббий карталар бемор тарихи, ташхис ҳамда даволаш жараёнини ягона платформада юритиш, шунингдек, телемедицина орқали чекка ҳудудларда истиқомат қилувчи аҳолига юқори малакали шифокорлар хизматида фойдаланиш имкони яратилмоқда.

соҳага бўлган эътиборнинг ёрқин намунасидир.

Трансплантация хизматларини кенгайтириш, эмлов қамровини ошириш, она ва бола саломатлигини муҳофаза қилиш асосий мақсад ҳисобланади. Бу саъй-ҳаракатлар аҳоли саломатлигини узок муддатли таъминлашга хизмат қилади.

Тиббий саводхонлик — барқарорлик шарти

Соғлиқни сақлаш тизими аҳолининг ҳаёт сифати ҳамда умр даво-

мийлигини оширишда ҳал қилувчи аҳамиятга эга. Зеро, самарали соғлиқни сақлаш тизими соғлом жамиятни шакллантиришнинг асосий кафолати ҳисобланади. Айтиш жоиз, замонавий соғлиқни сақлаш тизими бир қатор вазифаларни бажаришга қаратилган бўлиб, булар — касалликларнинг олдини олиш ва эрта ташхис қўйиш, сифатли ва ўз вақтида тиббий хизмат кўрсатиш ҳамда уларни аҳоли учун очик ва қулай қилиш, шунингдек, соҳа ҳодимларининг малакасини муттасил оширишни ўз ичига олади.

Бу эса, ўз навбатида, таълим ҳамда соғлиқни сақлаш тизимлари ҳамкорлигини изчил йўлга қўйишни талаб этади. Маърифатли жамият соғлом турмуш тарзига онгли равишда риоя қилади, соғлом аҳоли эса самарали таълим олишга қодир бўлади. Соғлиқни сақлаш соҳасидаги билимларни таълим тизимига интеграциялаш, яъни тиббий саводхонлиқни ошириш, ёш авлодда соғлом турмуш тарзи кўникмаларини шакллантиришга ёрдам беради.

Таълим ва соғлиқни сақлашни ривожлантириш ҳамда трансформация қилиш эса жамият тараққиётининг асосий омилларидан биридир. Шу маънода, замонавий технологияларни жорий этиш, инсон манфаатларини устувор қўйиш ва сифатли хизматларни таъминлаш орқали ушбу соҳаларда барқарор ривожланишга эришиш мумкин.

Билимли ва соғлом жамият — келажак тараққиётининг энг ишончли кафолати, шу билан бирга, соғлиқни сақлаш тизимини ҳар томонлама ривожлантиришга қаратилган ҳар бир ташаббус мамлакат барқарорлигини таъминлашга қўйилган муҳим қадамдир.

Жасур РИЗАЕВ,
Самарқанд давлат тиббиёт университети ректори,
профессор.

ИҚТИСОДИЁТ

янгиликлари

Халқро миқёсдаги эътироф

Жаҳон тўқимачилик ва енгил саноат соҳасидаги энг йирик тадбирлардан бири — “Texworld New York City — 2026” халқро кўргазмасида мамлакатимиздан 20 га яқин етакчи тўқимачилик компаниялари иштирок этди.

АҚШнинг Нью-Йорк шаҳрида бўлиб ўтган ушбу тадбирда миллий ишлаб чиқарувчиларимиз “Made in Uzbekistan” миллий бренди остида табиий матолар, тайёр кийим-кечаклар, замонавий аксессуарлар ва инновацион ечимлар асосида тайёрланган тўқимачилик маҳсулотларини намойиш қилди. Энг муҳими, маҳсулотларнинг сифати, экологик тозаллиги ва жаҳон стандартларига мослиги халқро харидорлар ва экспертлар томонидан юқори баҳоланди.

Юртимиз тадбиркорлари бу каби нуфузли кўргазмаларда иштирок этиш орқали янги экспорт бозорларига чиқиш, жаҳон бренди ва компаниялар билан узок муддатли ҳамкорлиқни йўлга қўйиш ҳамда инновация ва глобал трендлар билан танишиш имконига эга бўлмоқда.

Заминимиз ноз-несъматлари глобал бозорда

БААнинг Дубай шаҳрида озик-овқат ва қишлоқ хўжалиги маҳсулотлари соҳасида дунёдаги энг йирик ярмаркалардан бири — “Gulfood — 2026” халқро кўргазмаси ўтказилди.

Тадбирда Ўзбекистон Инвестициялар, саноат ва савдо вазирлиги, Савдо-саноат палатаси ҳамда “Савдони ривожлантириш компанияси” АЖ кўмағида 510 кв. метр майдонда ташкил этилган “Made in Uzbekistan” ягона миллий стенди орқали мамлакатимизнинг озик-овқат ва қишлоқ хўжалиги соҳасидаги салоҳияти кенг намойиш қилинди. Миллий экспозиция доирасида 60 дан ортик маҳаллий ишлаб чиқарувчи корхоналар ўз маҳсулотларини халқро харидорлар ва ҳамкорларга тақдим этди.

“Gulfood — 2026” доирасидаги иштирок маҳаллий ишлаб чиқарувчилар учун янги халқро ҳамкорлик алоқаларини йўлга қўйиш, экспорт жүрофиясини кенгайтириш ҳамда “Made in Uzbekistan” брендини жаҳон бозорига янада мустаҳкамлаш йўлида муҳим аҳамият касб этади.

Тадбиркор аёллар даромади ошмоқда

2025 йилда мамлакатимиз тадбиркор аёллари бошқарётган 43 860 та микро ва кичик корхонанинг даромади 47,7 трлн. сўмни ташкил этди. Бу олдинги йилдагига нисбатан 10,1 трлн. сўм кўп даромад олинганидан далolat бермоқда.

Ўзбекистон Савдо-саноат палатаси ҳузуридаги Тадбиркор аёллар кенгаши йиғилишида шу ҳақда сўз борди.

Таъкидланганидек, ушбу ўсиш мамлакатимизда тадбиркор аёлларни қўллаб-қувватлашга қаратилган тизимли ислохотлар, тақдим этилаётган имтиёзли кредитлар, грантлар ва маслаҳат хизматларининг самарасидир.

Анжуманда келгуси йилларда тадбиркор аёлларнинг бизнес фаолиятини янада кенгайтириш, уларнинг маҳсулот ва хизматлари ички ва ташқи бозорга олиб чиқишга қўмаклашиш устувор вазифа эканлиги айтилди.

«Халқ сўзи».

АНИҚЛИК ВА ШАФФОФЛИК

АҲОЛИ ТУРМУШ ФАРОВОНЛИГИНИ ОШИРИШГА ҚАРАТИЛГАН МЕХАНИЗМЛАРНИ ЖОРИЙ ЭТИШГА ХИЗМАТ ҚИЛАДИ

Айни чоғда республикаимизда 15 январда бошланган ва 17 кун давом этадиган аҳоли ва қишлоқ хўжалигини рўйхатга олиш тадбирининг биринчи босқичи айни авжида. Ахборот технологиялари ривожланиб, аҳолининг ҳуқуқий саводхонлиги ошиб бораётгани мана шу жараёнда яққол сезиляпти — юртдошларимиз рўйхатга олиш тадбирида фаол қатнашмоқда. Бинобарин, давлатимиз раҳбари яқинда камбағалликни қисқартириш ва аҳоли бандлигини таъминлаш масалаларига бағишланган видеоселектор йиғилишида таъкидлаганидек, “Рўйхатга олиш ҳар бир маҳалла ва ҳар бир оиланинг реал ҳолатини аниқлаш, келгуси режаларини шу асосда белгилаш, энг муҳими, аҳоли турмуш фаровонлигини оширишга қаратилган механизмларни жорий этишга хизмат қилади”.

«Рўйхатга олиш — 2026»

Мазкур тадбирнинг ҳуқуқий жиҳатлари ва ижтимоий аҳамияти ҳақида Мирзо Улугбек номидаги Ўзбекистон Миллий университети профессори, социология фанлари доктори Хайринисо ХУСАНОВА муҳбиримизга қўйдагиларни сўзлаб берди.

Мамлакатимиз миқёсида аҳолининг демографик ва ижтимоий-иқтисодий тавсифаларини белгилувчи шахсга доир маълумотларни йиғиш ҳамда уларга ишлов бериш давлатнинг устувор йўналишларини аниқ белгилашда жуда муҳимдир. Шу боис 2020 йил 16 мартда “Аҳолини рўйхатга олиш тўғрисида”ги Қонун қабул қилинди. Беш йиллик пукта тайёргарликдан сўнг бу тадбир ўтказилмоқда.

Маълумки, Ўзбекистон аҳолиси сони истиклол йилларида икки карра кўпайиб, 38 миллион нафардан ошди. Шунга яраша инфратузилмалар, янгидан-янги шаҳарлар, гузарлар пайдо бўлди. Бугун Янги Ўзбекистон тараққиётини, иқтисодий салоҳиятини янада кўтариш зарурияти туғилгани боис рўйхатга олиш тадбирига жиддий киришилди. Маълумотларнинг ҳаққонийлиги давлатнинг манзилли ижтимоий сиёсат олиб боришида, аниқ бюджет тақсироти ҳамда келгуси тараққиёт стратегияларини белгилашда асосий стратегик тиргак бўлиши тайин. Ривожланган давлатлар, хусусан, АҚШ тақрибаси бунга яққол мисол. Бу мамлакатда 1790 йилдан буён ҳар ўн йилда аҳолининг ижтимоий демографик ҳолати бўйича статистик кузатишлар муттасил ўтказиб келинади. Сўнгги йилларда АҚШ ушбу

жараёни илмий ва технологик жиҳатдан буткул янгича босқичга олиб чиқди. 2010 йилда катта микдорда молиялаш эвазига планшет орқали аниқ геолокациялар, навигация тизимлари қўлланилди. АҚШдаги 2020 йилда ўтказилган он-лайн рўйхатга олиш жараёни эса халқро майдонда барчага намуна бўлди.

Хитойда “битта оила — битта фарзанд” сиёсати юритилганиги учун оилалар иккинчи ёки учинчи фарзандни яширишга уринган. Натижада аҳолини рўйхатга олишда чалкашлиklar кузатилган. Янги Зеландияда эса бу тадбир янада мукамал тарзда олиб борилди ва сўровномага иш соатлари ҳажми, тураржойнинг ижара нархи, сарфланган ёнғили миқдори каби маийиш даражадаги саволлар ҳам киритилган. Озарбайжонда ўтказилган рўйхатга олиш дастури саволларида аҳолининг математик саводхонлик даражасини аниқлашга қаратилган саволларни кўриш мумкин эди. Қўшни Қирғизистонда эса бу тадбир жараёнида аҳолининг фаоллигини ошириш мақсадида совринлар ва ютуқли мукофотлар жорий қилинган.

Кўриб турганингиздек, дунё мамлакатларида ўтказилган рўйхатга олиш жараёни нафақат катта молиявий харажатларни, балки салмоқли инсон капиталини (мутахассислар, рўйхатга олувчилар) ҳам талаб қилади. Сабаби оддий, бутун мамлакат бўйлаб (энг чекка ҳудудларга) ахборот йиғиш

лар) учун солиқ имтиёзларини беришда “кўр-кўрона” эмас, балки аниқ эҳтиёжга қараб ёндашилади. Бу иқтисодий ресурсларнинг нўрн сарфланишига чек қўяди, манзилли имтиёзлар самарадорлигини оширади.

Рўйхатга олиш натижалари қайси ҳудудларда камбағаллик даражаси юқорилигини ва

пунктларини ташкил этиш, компьютерлар, планшетлар ва бошқа жиҳозлар билан таъминлаш, юз минглаб вақтинчалик ҳодимларни ёллаш, уларни ўқитиш ва назорат қилиш — бунинг турган-битгани таъвиш. Йиғилган улкан маълумотлар ҳажминини ҳавфсиз сақлаш, қайта ишлаш ва таҳлилдан ўтказиш учун замонавий дастурий таъминот ва серверлар ҳам керак.

Албатта, ҳар бир давлат рўйхатга олиш тадбирига ўзига хос тарзда ёндашмоқда, иш ҳажми, сарф-харажатлар кўлами ҳам турлича. Аммо мақсад битта — ҳаётни аниқ ва шафдоф тарзда рақамларда акс эттириш. Бу эса аҳоли кайфияти, қизиқиши, ҳаракатчанлигини аниқлаш ҳам демокдир. Қувонарлиси, дастлабки қисқа фурсатдаги натижалар Ўзбекистон аҳолиси бу борада ижтимоий фаол эканлигини намоён қилмоқда.

Бугун аҳолининг реал бандлик даражаси ва даромад манбалари ҳақида аниқ маълумотлар қандай жамланган? Рўйхатга олиш орқали-да. Келажакда маълум бир ҳудуд ёки аҳоли қатлами (масалан, ёш тадбиркорлар ёки хунарманд-

Турмуш даражаси ва уй-жой шароитлари, уй-жой фонди ҳолати асосида тегишли ислохотларга старт берилади. Аҳолининг уй-жой билан таъминланганлиги, коммунал қулайликлар (сув, газ, электр, интернет) даражаси бўйича хулосалар аҳоли фаровонлигининг реал кўрсаткичи ҳисобланади.

Янги мактаб, богча ва шифохоналар қуриш жойлари аниқланади, пенсия ва ижтимоий таъминот тизими ислоҳ этилади, инвестицияларни ҳудудлар кесиминда тўри тақсимлаш бўйича қарорлар қабул қилинади. Бир сўз билан айтганда, мазкур тадбир ҳаётимизни янада фаровон ва тўкин бўлишига йўл очади.

Абдуноби АЛИКУЛОВ
(«Халқ сўзи») ёзиб олди.

2026 йил 1 майдан халқро дастурлар («Stent for Life» ва «Action Plan for Stroke») асосида ишлаб чиқилган Инфаркт ва инсультга қарши курашиш миллий дастури ҳудудларда босқичма-босқич амалиётга жорий этилади.

Бундан беш аср муқаддам ҳазрат Алишер Навоий:

«Турк назмида чу мен тортиб алам,

Айладим ул мамлакатни якқалам», деб ёзган эди. Яъни, ул зот она тили байроғини баланд

кўтариб, бутун эл-улусни, юртларни шу байроқ остида бирлаштирдим, деб ифтихор қилган.

Шавкат МИРЗИЁЕВ,
Ўзбекистон Республикаси Президенти

МАЪНАВИЙ ҲАЗИНАДАН БАҲРАМАНДЛИК САОДАТИ

ИМКОНДАН ОРТИҚ МУҲАББАТ

Ҳаётга, инсонга муҳаббат, умрни ғанимат билиб қадрлаш ғоялари уфуриб турган қуйидаги рубоий Алишер Навоийнинг донолик лирикасига мансуб бўлиб, юсак санъаткорлик билан яратилган асардир:

Шарҳ

Жондин сени кўп севармен, эй умри азиз,
Сондин сени кўп севармен, эй умри азиз.
Хар неники севмак ондин ортуқ бўлмас,
Ондин сени кўп севармен, эй умри азиз.

Рубоийнинг бу қадар гўзал ва таъсирчан чиқишига радиф, қофия, тарсе, тадриж каби бадий санъатлар омил бўлгани, уларнинг шарҳи орқалигина рубоийнинг мазмунини тўғри изоҳлаш мумкин. Алишер Навоий рубоийдек мўъжас лирик асарда олти сўзли — “сени кўп севармен, эй умри азиз” рафини қўлаган. Жами етти сўздан иборат мисранинг олти сўзини радифга олиш бадиятда камдан-кам учрайдиган ҳодиса. Интонацион бутунлик, мусликий оҳангдорликни таъминловчи рафининг тенг ярим қисми “эй умри азиз” ундальмасидан иборат бўлиши эса тавсиф объекти — умрга, инсонга нисбатан эҳтиросли, умидвор мурожаат ҳамда илинж, эътиқод мотивларини кучайтирган.

Санъаткорлик шунда ҳам кўринадики, шоир қофияланувчи мисралар бошидаги биргина сўзни ўзгартиради, холос. Қолган сўзлар радифлигича сақланади. Аммо бадий мазмун ривожланавради. Бунинг устига, мисралар аввалидаги ўзгарувчи сўзлар ҳам жўн эмас, “жондин”, “сондин”, “ондин” сингари ўзаро қофияланувчи сўзлардан иборат бўлиб, бунинг ўзи бир санъат.

Мисралардаги асосий

келтирган. Натижада ҳаётга, инсонга муҳаббатнинг сатр-ма-сатр, даражама-даража кучайиб борувчи тасвири пайдо бўлган.

Илк сатрда шоир азиз умрни, севиқли ёрни жондан-да кўпроқ севажанини изҳор этган. Лекин биргина жон фидо этиш билан қаноатланмаган, чунки “жон” тушунчаси ҳаётга, машуққа муҳаббатини ифодалашга ожиз. Шундан сўнг миқдор тушунчасига мурожаат қилинади. Шоир дунёда миқдорни ифодаловчи қанчаки сон бўлса, ҳаётга, ёрга бўлган муҳаббати ўшандан ҳам ортиқлигини айтади. Лекин бўндай миқдор ҳам ҳаётга, бир умр азиз ҳисобланган инсонга муҳаббат салмоғини ифодалай олмайди.

Ниҳоят, шоир умрга бўлган муҳаббат чексиз ва ўлчовсиз эканини аёнлайди ва ажойиб тарзда баён этади: “Эй умри азиз, энг олий даражада севиш мумкин бўлган бирор нарсас бўлсак, бошқа бир нарсани ундан ортиқ даражада севиш мумкин бўлмаса, мен сени ўшандан ҳам ортиқ, яъни имкондан ортиқ даражада севаман”.

Нусратулло ЖУМАЎЖА,
филология фанлари доктори, профессор.

ТАШБЕҲЛАРДА АКС ЭТГАН ҲАҚИҚАТ

Алишер Навоий шеърияти ўз теранлиги билан асрлар оша бизни ўзига мафтун қилиб келади. Ҳазал ва рубоийлардаги тимсоллар шоир ғоясининг моҳиятини очилишга хизмат қилади. Ошиқ, машуққа, рақиб, гул ва бўлбул каби образлар ҳазрат Навоий лирикаси таъсирчанлигини янада оширади. Гул ва тикан тимсоллари ҳам ёнма-ён келиб, қўллаб-қўлловчи мушоҳадаларни ёритишга хизмат қилади:

Мушоҳада

Юз гул аросида бир тикан бўлса, не тонг?
Юз яхши ичинда бир ёман бўлса, не тонг?
Минг соғар ичилса, ўйлаким оби ҳаёт,
Бирнинг таҳида дурдидан бўлса, не тонг?!

Тўртликдаги “гул” сўзи гўзаллик, яхшилик маъноларига келган бўлса, тикан камчилик, қийинчилик мазмунларини ифо-

далайди. Ҳаётимиз ҳар доим бирдек гўзал ва мукамал бўлавермайди. Яъни баъзан учраб турадиган салбий ҳолатларни тўғри қабул қилишимиз даркор. Биз ҳурмат кўрсатган, севган инсоннинг афзал жиҳатларини қанчалик қадрласак, камчиликларини ҳам борича қабул этишимиз лозим.

Умримиз давомида бизга доим ҳам яхши одамлар учрайвермайди. Ёмон одамлар эса дарс, сабоқ вазифасини ўтайди. Ҳар доим ҳам қадахимизда тиниқ ичимлик бўлавермайди. Албатта, бирининг тубида майнинг қуйқаси бўлса, не ажаб? Жомимизда тиниқ май бўлиши учун унинг чўкиндиси бўлишини ҳам ҳисобга олишимиз зарур. Зеро, дунёда мукамал нарсанинг ўзи йўқ, ҳар қандай гўзалликда арзимеган бўлса ҳам нуқсон бўлиши мумкин. Улуғ шоир Алишер Навоий таъкидлаганидек:

Гул бўлса, тикан доғи бўлур бўстонда,
Дур бўлса, садаф доғи бўлур уммонда.

Ирода ЭШОНХОНОВА,
педагогика фанлари бўйича фалсафа доктори, доцент.

«НАВОИЙ ЁМОН БЎЛСА, СЕН ЯХШИ БЎЛ»

Буюк мутафаккир инисига шундай насиҳат қилганди...

Алишер Навоийнинг туғилган укаси Дарвеш Алибек номига манбаларда “китобдор”, “қўқалдош” нисбалари қўшиб айтилган. Темурийлар сулоласига яқинлики билдирувчи “қўқалдош”лик мартабаси шоирнинг она авлодига мансубдир. Ғиёсиддин Кичкинанинг учинчи ўғли Дарвеш Алининг туғилган ва вафот этган йиллари тўғрисида тарихий маълумотлар йўқ. Ҳаёти ҳақидаги битиклар ҳам оз. Навоий ҳазратлари “Мушсаот”га киритилган ва укасининг Балхга ҳоким бўлган пайтлари ҳақида “Дарвеш Алибек хизмати билан бизнинг хизматимиз орасида тафовут йўқтур”, дея таъкидлайди. Шунингдек, 1485 йилда ёзилган “Сади Искандарий” дostonида Дарвеш Алибекка насиҳат қилиб қуйидаги мисраларни битди:

Мозий сирлари

Аё, гавхарим конининг гавҳари,
Мунир ахтарим буржининг ахтари,
Неча авжи ҳашмат уза фаш сен,
Менга нисбат ичра қаришдошсен...
Нависиз улуснинг навобахши бўл,
Навоий ёмон бўлса, сен яхши бўл.
Бундан ташқари, бошқа манбаларда ҳам, озгина бўлса-да, Дарвеш Алибек тўғрисида маълумотлар бўлиб, хусусан, “Бобуринома”да муаллиф “Дарвеш Алибек тўған иниси эди. Неча маҳал Балхнинг ҳукмати мунда эди. Балхда яхши беқлик қилди. Тийра мағз ва беҳунарроқ киши эрди. Султон Хусайн мирзо аввал Кундуз ва Хисор устига келганди тийра мағзлигидан тўттирдилар. Балх ҳукматидан мағзул бўлди. Тарих тўққиз юз ўн олтида мен Кундуз келганда, меннинг қошимга келиб эди, махс ва мабхут эди. Беқлик қобилиятдан дур ва ичкилик салохиятидан мажхур. Фолибо Алишербек

воситасидин мунча рияят топқандур”, дея унга таъриф бериб ўтади.

Балхга ҳоким бўлганича Дарвеш Али Хусайн Бойқаро саройида китобдорлик қилган. 1482 йили унга амир унвони берилиб, Балхга ҳоким этиб юборилди. Табиийки, Дарвеш Алининг салтанатда бундай даражага етишида, Бобур айтганидек, акасининг обрў-эътибори муҳим ўрин тутган. Бирок бу Дарвеш Али сиёсатдан узоқ бўлган, дегани эмас. Балх у ҳокимлик пайти Хўросондаги энг беҳавотир, солиқлар қаматилрилган, савдо ривож топган ҳудудга айланган.

Шунингдек, у маърифатли оилада вояга етгани, китобдор бўлиб ишлагани, акалари — Бахлулбек ва Алишербекининг панд-насиҳатлари бўйича иш кўргани учун Балхнинг маънавий ривожига эътибор қаратди.

Тарихчи Мирхондин “Равзатус-сафо” асарида ёзилишига кўра, “Дарвеш Али хожа Мажиҳиддин эътибори ва ихтиёри даражаси ошиб, оғаси амир Алишерга давлат ишларига аралашши имкони қолмагани ва Мажиҳиддин

унга муҳолиф бўлиб, исён эшикларини очгани ҳақида бир неча марта эшитганидан сўнг” 1490 йилда Бойқарога қарши исён кўтаради.

Шунда халқ ва салтанат тинчлигини йўлаган Алишер Навоий дўсти ва укаси ўртасида воситачилик қилади. Подшоҳ дўстига “уканг ярашса, уни ўзимга энг ақин кишилардан қиламан, ҳеч қандай жазога мустахик қилмайман”, дея ваъда беради. Бирок акасининг илтимосига кўра, Дарвеш Али тавба қилиб келганда, уни подшоҳ фармони билан қалбақлаштиришда айбало, зиндонга ташлашди. Мирхондиннинг ёзишча, бунга сабаб, Бойқаронинг вояга етмаган ўғли Иброҳим Хусайн Мирзони шаҳардан йироқлаштириш чорасини қўриб, Хусайн Бойқаронинг муҳрини ясаптирган, шахзодани поитахтга чақиртирилгани ҳақида бир нишон битиб, унга ўша муҳрин ишлатган эди.

Шахзоданинг хос қўшини билан Ҳиротга кетганидан фойдаланиб, Дарвиш Али Бойқарога муҳолиф бўлган Хисор ҳокими Султон Маҳмуд билан бирлашиб, исён бошлади. Дарвеш Алининг шумлиги ошкор бўлган, подшоҳ ғазабланиб, жангга ҳозирланади. Ана шундай қалтис вазиятда Навоий исёни тўхтатади. Дарвеш Али Бойқаро олдида Хожа Дехдор деган амалдор билан келиб, “Оғамни бадном қилмоқ бўлган Мажиҳиддинни вазириликдан кетказинг, шунда хазинамни пойингизга тўқаман”, дея чўрткесарлик қилади.

Хуллас, Дарвеш Али бор бойлигини хазинага топширади. Бойқаро эса Мажиҳиддинни

истеъфого чиқаради. Бошқа ҳокимлар ҳам исён кўтармасин, деган ниятда, подшоҳ Дарвеш Алини зиндонга ташлатади. Бир оз ўтиб, Мажиҳиддин Ҳажга жўнайди, бироқ 1494 йил августда, ҳали йўлда эканида Табук номли мавзеда тўсатдан вафот этади. Афвга кўра зиндондан чиқарилган Дарвеш Али ҳам Ҳажга йўл олади. У зиёратни адо этиб, 1498 йилда Ҳиротга қайтиб келади. Хазинага бор бойлигини бериб, подшоҳ ишончини қозongan Дарвиш Али яна саройда иш бошлайди.

Афсуски, 1501 йилда Навоий вафот этган, Дарвеш Али яна Балхга кетди. 1503 йили Шайбонийхон Балхга ҳужум қилганида, Дарвиш Али у билан бирлашади. Ҳатто шаҳар амалдорларига таслим бўлиб, Шайбонийхонга итоат этишга ундайди.

1506 йилда Бойқаро, 1510 йилда Шайбонийнинг муҳдис улимидан сўнг Дарвеш Али Бобур хизматига ўтади. Бобурнинг эслашмича, 1511 йилда Дарвиш Али Кундузга, унинг ёнига паршон ва кўримсиз қиёфада келади. 1512 йилда Самарқандни эгаллаган пайтида ҳам Бобур Дарвеш Алини ўз беқлари орасида саноқ ўтади. Бобур “беқлик қобилиятдан йироқ ва ичкиликка ўч” деб таърифлаган Дарвеш Алининг кейинги тақдирини номаълум. Ҳар ҳолда Навоийнинг укаси Хўросон тарихида ўзига хос ўрин тутган шахс бўлгани аниқ.

Умид БЕКМУҲАММАД,
тарих фанлари бўйича фалсафа доктори.

Ҳайрат

Алишер Навоий “Хамса”сининг киришини нега айнан “Ҳайрат ул-аброр” билан очади? Чунки бу дoston шунчаки шеърый асар эмас, жамиятни инсондан бошлаб тузатишга чақирган маънавий дастур. Ундаги ҳар бир мақолат ва ҳикоят гўё кўзгу, кимдир ўзини кўради, кимдир эса ўзига керак бўлган сабоқни.

ҲАЁТ ПОЙДЕВОРИ

Дoston йигирмата мақолатдан тузилган бўлиб, улар қуруқ панд-насиҳат эмас, шоир улар орқали “давлат — жамият — инсон” учлигини бир бутун ўлароқ кўрсатади. Энг муҳими, подшоҳни фақат сиёсий одам деб билмайди. Унинг назарида ҳукмдор ахлокий мезон, жамиятдаги адолатнинг ҳароратини ўлчайдиган руҳий термометрдир. Алишер Навоий масалани катта-катта шиорлардан эмас, инсоннинг ичидан бошлайди:

Авал-аввал каломни сўфиён,
Эрур изхори аҳвали зиён.
Нафси аммора яратиб одам,
Қилур оламда у кўп бедодам.

Бу сатрлар шунини далиллайдики, зулмнинг илдиши ташқарида эмас, кўпинча ичкарида — нафсадир. Навоий “нафс аммора”ни (ёмонликка ундовчи нафс) танқид қилиб, инсоннинг энг хавфли душмани ичидан эканини эслатади. Яъни шох ҳам, вазир ҳам, оддий одам ҳам бир ҳақиқатга бўйсунди — нафс жиловланмаса, адолат емирилади. Бу фикр бутун ҳам таниш, яъни мансаб, бойлик, обрў ортдан қувши кўпинча “ташқи таъсир” эмас, ички нафс кўтқуси бўлиб чиқади.

Ҳазрат Навоийнинг қудрати шундаки, у халқни мадҳ этиш учун баландпарвоз гап изламайди:

Борки боғдандур уруғ боғбон,
Боғбонсиз боғ бўлмас, эшит он.

Оддийгина ҳақиқат, боғ бор экан, боғбон бор, рўзгор бор экан, меҳнат бор. Шоир шу мисол билан жамиятнинг энг асосий таянчи — меҳнаткаш халқ эканини ифодалайди. Бу ерда амалдорга яширин танбех бор, яъни халқни менсимаслик — давлатни менсимаслик билан баробар.

“Ҳайрат ул-аброр”ни ўқиган одам бир нарсани аниқ тушунади: Алишер Навоий учун давлатнинг мустақамлиги қўшин сони, сарой безаги, баланд шиорларда ҳам эмас, асос маънавият ва адолатдир.

Улуғ мутафаккирнинг ушбу муаззам асари кўп асрлар олдин ёзилган бўлса-да, бутунги кун саволларига ҳам жавоб беради. У бизга қайта-қайта исботлайдики, адолат — ҳаётнинг безаги эмас, чин пойдеворидир.

Ирода ПАРДАЕВА,
Самарқанд давлат чет тиллар институти доценти.

«...ЁТ ЭЛ АРО НЕ БОР МАНГА?!»

Алишер Навоий ижодида Ватан, Ватандан йироқда бўлиш, яъни мусофирлик ва фироқ мавзулари асосий ғоявий йўналишлардан бири. Унинг бегона элде кечган ҳаёти ва руҳий изтироблари шеъриятида ўткир ва чуқур фалсафий-бадий тарзда ифодаланган.

Масалан: чизга тайёригини баён этади. Ушбу ҳолат юрт соғинчидан нақадар кучли эканини

Не билсун ул кишиким, чекмамиш фироқ туни,
Ки не сифат кечадур тийра рўзгор манга.
Қочиб адамга бораи, ақлу фаҳму донишдин,
Ватан боринда бу ёт эл аро не бор манга?!

Ушбу ғазалнинг биринчи байтида Алишер Навоий айриқч тушунчасини оддий шахсий хижрон эмас, балки Ватандан жудо бўлиш фожиаси даража-сига кўтарган. Биринчи мисрада келган “фироқ туни” образли ифода бўлиб, у руҳий изтироб, ташвиш, зулмат ва маънавий қийинчиликни билдиради.

Шоирнинг таъкидлашича, бундай ҳолатни фақат бошидан кечирган, ўзи ғувовчи бўлган кишигина англай олади, фироқ азобини татиб қурмаган одам “тийра рўзгор”нинг ҳақиқий моҳиятини тушунолмайди. Бу ерда “тийра” (корону) сифати нафақат шахсий руҳий ҳолатни, балки ватансизликдан келиб чиқадиган ижтимоий-маънавий зулматни ҳам англатади.

Иккинчи байтда эса шоирнинг руҳий изтиробы янада кучаяди. “Қочиб адамга бораи” ибораси шеърда бадий муболаға бўлиб, бор ҳолатдан, яъни ёт-бегона элде, Ватандан узоқда яшайдиган тўйиб-безор бўлганини ифодалайди. Унда шоир ҳатто “ақлу фаҳму дониш”дан, яъни инсонни инсон қилувчи олий фаилатлардан ҳам воз ке-

кўрсатади.

“Ватан боринда бу ёт эл аро не бор манга?!” мисраси эса шеърнинг ғоявий чўққисини бўлиб, унда шоирнинг мустақам ватанпарварлик ҳолати муҳассаслашган. Алишер Навоий учун Ватан мавжуд экан, бегона юртнинг ҳеч қандай неъматини, қулайлигини, бойлиги мартабаси беқадрдир.

Маъкур байтлар ҳазрат Навоий ижодида ватанпарварлик ғоясининг мазмунан чуқур фалсафий ва ҳиссий асосга эгаллигини намоён этади. У Ватан соғинчидан шахсий дард сифатида эмас, балки инсоний ва миллий даражадаги фожиа ўлароқ талқин қилади. Натижада маъкур мисралар ўқувчини юрт қадрини билиш, гурбат, фироқ ва мусофирлик, ватансизликнинг маънавий оғирлигини англашга чорлайди.

Азизуллох АРОЛ,
Юнус Ражабий номидаги Ўзбек миллий музыка санъати институти доценти, Афғонистон Фанлар академияси фахрий аъзоси, филология фанлари бўйича фалсафа доктори.

Эндиликда транспортларда (автобус, метро, самолёт, поездлар) симсиз ёки мобил интернет тармоғи орқали «Mutolox» платформасидан фойдаланиш имкониятлари яратилади, қулайлик учун QR кодлар ўрнатилади.

Халқ сўзи

Народное слово

МУАССИСЛАР:
Ўзбекистон Республикаси
Олий Мажлиси Қонунчилик палатаси Кенгаши,
Ўзбекистон Республикаси
Олий Мажлиси Сенати Кенгаши

Бош муҳаррир Ўткир РАҲМАТОВ

2020 йил 25 мартда Ўзбекистон Республикаси Президенти Администрацияси ҳузуридаги Ахборот ва оммавий коммуникациялар агентлигида 0001-рақам билан рўйхатга олинган. Нашр индекси — 229. Бюджет Г — 142. 31 016 нусхада босилди, ҳажми — 2 табоқ. Офсет усулида босилган. Қоғоз бичими А—2. Баҳоли келишилган нархда.

Телефонлар:
Девонхона 71-259-74-51; қўлибиз 71-259-74-53;
эълонлар 71-259-74-87.

Таҳриратга келган қўлхатлар тақрир қилинмайди ва муаллифга қайтарилмайди.

Газетанинг етказиб берилиши учун обунани расмийлаштирган ташкилот жавобгар.

Газета таҳрират марказида термал ҳамда оператор М. Бегмуртов томонидан сақлалади.

Газетанинг полиграфик жиҳатдан сифатли чоп этилишига “Шарқ” нашриёт-матбаа акциядорлик компанияси масъул. Босмаҳона телефони: 71-233-11-07.

• МАНЗИЛИМИЗ:
100066,
Тошкент шаҳри,
Ислоҳ Каримов кўчаси, 55-уй.
Набатчи муҳаррир — Р. Бобожонов.
Мусаххих — С. Исмолов.

“Шарқ” нашриёт-матбаа акциядорлик компанияси босмаҳонаси. Корхона манзили:
Буюк Турон кўчаси, 41. ЎЗА якуни — 02.25 Топширилади — 03.10 1 2 3 4 5 6